

Forskningsstrategi for
Museum Vestsjælland
2021- 2025

Museum Vestsjællands forskningsstrategi

Museum Vestsjælland er det statsanerkendte kulturhistoriske museum for ca. 300.000 borgere i Midt- og Vestsjælland. Museets geografiske ansvarsområde dækker Holbæk, Kalundborg, Odsherred, Ringsted, Slagelse og Sorø kommuner. Tidsmæssigt omfatter ansvarsområdet perioden fra oldtid til nutid.

Museum Vestsjællands forskning er omfattet af museets vedtægter og museumsloven. Forskningen er en forudsætning for varetagelsen af museets øvrige opgaver: indsamling, registrering, bevaring og formidling og forvaltningen af kulturarven i henhold til museumsloven. Forskningsstrategien skal ses som en udmøntning af Museum Vestsjællands FORMÅL: *Museum Vestsjælland er Midt- og Vestsjællands fælles hukommelse og skaber rum, hvor alle kan opleve og udforske vores rige kulturarv.* Og AMBITION vedr. forskningen: *Forskningen skal styrkes og integreres i museets formidling.*

Strategien omfatter perioden 2021-25. Afgrænsningen er valgt, fordi Slots- og Kulturstyrelsen i sine kvalitetskrav til de arkæologiske enheder opererer med denne periode.

Den første og foregående forskningsstrategi havde som overordnet mål at styrke opbygningen af et forskningsmiljø på Museum Vestsjælland gennem uddannelse af forskere, der modsvarer museets ansvarsområder, indsatsområder og størrelse – samt sikre at kvaliteten af forskningen henholder sig til det almene forskningsbegreb. Strategien havde til hensigt at hæve det faglige niveau og medvirke til at systematisere museets forskning. Dette gjaldt primært for det arkæologiske område, jvnf. kvalitetskravene fra SLKS.

Museum Vestsjælland vil fremme et åbent og dynamisk forskningsniveau, der er bæredygtigt iht. de afsatte ressourcer. I forlængelse af de konkrete krav til forskningen i bygherre betalt arkæologi, satser Museet fortsat på at lade forskningen være afsat for større satsområder og bringe fagområderne arkæologi, historie og kunsthistorie sammen i fælles og tværfaglige forskningsprojekter. Det har vi hidtil haft gavn og fornøjelse af i udstillingssammenhæng. Lige som det tværfaglige afspejles i den organisatoriske samling af fagområderne i enheden Kulturarv.

Museum Vestsjælland sætter ressourcer af til undersøgelsesvirksomhed (indenfor især nyere tid og kunst), der kan understøtte forsknings- og vidensformidling og potentielt danne grundlag for udvikling af egentlige forskningsprojekter. Vi anser undersøgelsesvirksomheden for at være et afsæt for forskningen og for formidlingen.

Museet prioriterer at leve op til kvalitetskravene inden for det arkæologiske område og varetage forskningsopgaver af en passende kvalitet og volumen i samspil med de øvrige institutioner på området, herunder hovedmuseerne og Slots- og Kulturstyrelsen, samt udvalgte og væsentlige aktører i form af universiteter og udenlandske samarbejdspartnere.

Forskningsstrategien er et redskab til langsigtet udvikling og forøgelse af forskningen og forskningskvaliteten på Museum Vestsjælland. Strategien skal opfattes som dynamisk og som en del af en løbende proces – og vil være under udvikling i samspil med de projekter, der opstår i perioden og ikke mindst ansporet af den bygherrebetalte arkæologi.

Museum Vestsjællands fagområder

Museet arbejder med forhistorie, middelalder, renæssance, nyere tid; samt kunst med tilknytning til museets geografiske ansvarsområde, hvor denne er af betydning for forståelsen af den lokale kulturhistorie. Museets specifikke kunsthistoriske interesseområde er Odsherredsmalerne og familien Swane.

Forskningsstrategien skal fremme en fokuseret indsats på nævnte fagområder. Med forskningsstrategien for 2021-25 lægges rammerne for de projekter, som prioriteres i denne periode. Strategien skal desuden understøtte et øget samarbejde og faglig udveksling mellem museets forskende medarbejdere.

Formålet med forskningsstrategien er at skabe en helhed omkring museets vidensproduktion og derfor skal strategien ses i sammenhæng med museets formidlingsstrategi og indsamlingsstrategi.

Museum Vestsjælland sætter ressourcer af til undersøgelsesvirksomhed, der kan understøtte som minimum forsknings- og vidensformidling og potentielt danne grundlag for udvikling af egentlige forskningsprojekter. Vi anser undersøgelsesvirksomheden som afsæt for forskningen og for formidlingen.

ARKÆOLOGI

Overordnet beskrivelse af udvalgte forskningsindsatsområder og temaer

Museets forskning er baseret på museets samlinger og arkiver, resultater fra arkæologiske udgravninger, Fund og Fortidsminder, samt bygninger og kulturmiljøer i Vestsjælland.

For at sikre fokusering af forskningen etableres en række forskningstemaer, som vil blive prioriteret internt og i forbindelse med ansøgning om eksterne midler. Museum Vestsjællands forskningsmedarbejdere har besluttet, så vidt muligt, at arbejde tværfagligt og på tværs af tidsperioderne, både hvad angår forskningen og den lige så vigtige forskningsformidling. Forskning der udføres i Museum Vestsjællands regi skal formidles, ikke blot til forskere, men bredt gennem museets virke.

Museet initierer og deltager i større forskningssatsninger hvor forskning og formidling er tænkt sammen. (Ex. Magt, prag og agt.) Plus vi laver brugerinddragende forskningsprocesser, hvor dette er meningsfuldt. Fx ved at inddrage detektorbrugere eller *Forsker for en dag* tiltag.

Kvalitetskravene for 2021-25

Slots- og Kulturstyrelsen har udviklet en række nye krav til forskning indenfor arkæologien i perioden 2021-2025; de såkaldte Kvalitetskrav:

- Museet har en nedskrevet forskningsstrategi for det arkæologisk område, der sikrer en styrkelse og udvikling af det faglige og akademiske niveau og lever op til styrelsens krav og anbefalinger.
- Museet har et løbende og differentieret forskningsafkast publiceret i relevante, fagfællebedømte medier (nationalt såvel som internationalt). Den bygherrebetalte arkæologi skal være afspejlet i forskningsafkastet.
- Inden for en løbende femårig periode skal med udgangspunkt i museets geografiske ansvarsområde leveres point svarende til 18 BFI-point.

- Museet indgår i relevante faglige netværk og forpligtende forskningsamarbejder med andre museer og vidensinstitutioner i ind- og udland.
- Forskningen skal i udgangspunktet foretages af museets fastansatte videnskabelige personale og tage udgangspunkt i museets bygherrebetalte arkæologiske virksomhed. Dette med henblik på at sikre, at den viden, som genereres af den arkæologiske virksomhed, så vidt muligt fastholdes i museet.
- Arkæologiske udgravningsdata, afledte analyser og forskningsresultater bør i videst muligt omfang og med færrest mulige restriktioner være tilgængelige for videre forskning og den brede offentlighed.
- Udgravningsdata skal i udgangspunktet være tilgængelig senest fra det tidspunkt, hvor beretningen er indleveret.
- Udgravningsdata i særlige tilfælde båndlægges i fem år fra udgravningens afslutning.

Museum Vestsjælland udmønter kravene således:

- Hovedparten af museets arkæologiske forskning tager udgangspunkt i udførelsen af bygherrebetalt arkæologi inden for museets geografiske ansvarsområde.
- Museumslovens bestemmelser omkring finansiering af arkæologiske undersøgelser er en grundlæggende forudsætning for omfanget af og kvaliteten af museets forskning.

Museum Vestsjælland har udpeget følgende forskningsområder indenfor arkæologien, der prioriteres i perioden:

Levende landskaber – bopladser, grave og ritualer i stenalder og bronzealder

Spor af ritualer i både bopladskontekst, megalitgrave og vådområder i neolitikum afspejler en spirituel landskabsopfattelse, der går ud over det rationelle, og inkluderer tro og forestillinger som en del af det at færdes i landskabet og være i verden og en strategi til at manøvrere i det nyetablerede landbrugssamfunds kosmologi og sociale praksisser.

- **Danmarks Stonehenge? - Overdrevsbakken genbesøgt (Afsluttet)**
Museumsinspektør på Nationalmuseet Thorkild Ramskou blev i 1967 gjort opmærksom på et luftfoto af Overdrevsbakken ved godset Birkendegård i Værslev sogn. På luftfotoet ses der tre koncentriske cirkler af lyse pletter omkring bakken. Med en bevilling fra Slots- og Kulturstyrelsen skal der i 2021 foretages en mindre udgravning såvel som undersøgelse med georadar ved bakkens fod. Formålet med undersøgelseerne er at afklare, om de anlæg og stenspor der blev dokumenteret i Ramskous undersøgelser og forundersøgelsen fra 2019 ligger i cirkler omkring bakken, eller blot afspejler en høj anlægsaktivitet her, og dermed kaste et fornyet blik på karakteren af aktiviteter på lokaliteten.
- **Kogegruber og guld i Boeslunde i yngre bronzealder (Afsluttet)**
Boeslunde syd for Slagelse udgør et af Danmarks største rigdomscentre fra yngre bronzealder (ca. 1100-500 f.Kr.). Ved de få arkæologiske undersøgelser af bronzealderaktiviteter i Boeslunde, er der gentagne gange fremkommet kogegruber i både felter og rækker. Strukturerede kogegrubefelter og -rækker kan være rester efter begivenheder for forsamlinger fx af votivmæssig karakter. Med

udgangspunkt i en bygherrebetalt udgravning centralt i Boeslunde i 2021, undersøges koge grubefelterne ved hjælp af naturvidenskabelige analyser, ligesom der vil blive kigget nærmere på koge grubefelternes udsagn om aktiviteter i tilknytning til de nærliggende votivfund fra bronzealderen.

- **Åmosen**

Centralt i Museum Vestsjællands ansvarsområde ligger det store moseområde Åmosen, som i mange år har stået som et af de største og mest værdifulde kulturlandskaber i Europa hvad angår bosættelser fra stenalderen. Mosens exceptionelle evne til at bevare organisk materiale har bidraget til at give et langt mere differentieret billede af periodens materielle kultur, til at rumme meget mere end blot redskaber af flint og bjergart.

Mad og Måltider i Vestsjælland gennem 5000 år

Fællesskabet omkring mad og drikke har en stor kulturel og symbolsk værdi. Det arkæologiske materiale der er forbundet med mad i oldtidens Vestsjælland, er omfattende, men mens vi ved en del om de korn der blev høstet og de dyr der blev slagtet, ved vi kun lidt om hvordan fødevarer blev forarbejdet til måltider. Med nedslag i tre perioder af oldtiden vil vi udforske hvordan madkulturen har formet lokale identiteter og fællesskaber.

- **Værdifuldt kvæg og nærende grød - de sociale dimensioner af mad (archaeology of food ways)**

Med udgangspunkt i et velbevaret arkæologisk materiale i form af brændt korn, dyrekogler og keramik fra en bygherrebetalt udgravning Rendsborgparken ved den fossile Kalundborg Inderfjord, vil museet udforske sociale, kulturelle og rituelle dimensioner af måltidet i den mellemneolitiske tragtbægerkultur i Vestsjælland.

- **The drinking dead. Foreign luxury and local foodways in Denmark in the first two centuries AD (internationalt projekt)**

Elaborate pottery arrangements occur in hundreds of graves in the first two centuries AD, indicating that feasting was an important element of life and burial. The vessels buried in the graves are sources to understanding food practices, at the time. New organic residue analysis of settlement ceramics from the period sheds light on what food products were stored and eaten from the vessels, and together with faunal and archaeobotanical remains, highlights aspects of the social context of food and drink.

The Notion of Power - legitimering og konstituering af magt i jernalder, vikingtid og tidlig middelalder

Hvordan blev magt konstitueret og legitimeret i den formative periode fra jernalder til middelalder? Vi vil med projektet The Notion og Power stille spørgsmålstejn ved en historisk narrativ domineret af en hierarkisk samfundsmodel. Det vil vi gøre med afsæt i det arkæologiske materiale fra Vestsjælland med særligt fokus detektorfundet materiale.

- **Våben i Vestsjælland**

Er der belæg for at forestille sig en magtstruktur, der bygger på militær overlegenhed og tvang fra jernalder til middelalder?

- Boeslunde

Boeslunde er i sin helhed et udforsket kulturarvsareal af international betydning. Her findes et overvældende genstandsmateriale både i henseende til kvalitet og kvantitet. Boeslunde placere sig på linje med andre kendte og betydningsfulde lokaliteter som Lejre, Tissø, Gudme og Jellinge, og er en uudnyttet nøgle til at forstå samfundsorganisationen i jernalder og vikingetid. Med udsyn herfra vil vi tegne et billede af den sociale og økonomiske organisation lokalt, regionalt og overregionalt og på den baggrund nyfortolke magtens legitimering og konstituering.

NYERE TID OG KUNST

Overordnet beskrivelse af udvalgte forskningsindsatsområder og temaer

Museum Vestsjælland leverer forskning der understøtter større formidlings-indsatsområder, samt forskning i samlingerne (herunder kunsten).

Konkrete forskningstemaer:

Bygningskultur:

- Sommerhuse - Hvordan afspejler husene i Vestsjælland over tid vores ændrede krav til sommerferie og bolig? I disse år sker der store ændringer i sommerhusområderne i kraft af nedrivninger og nybygninger. Vi er interesserede i at dokumentere de sommerhuse/fritidshuse, som bliver revet ned og de nye, som bygges. Vi forventer på den måde at få oplysninger om husenes størrelse, deres udformning, materialevalg og anvendelse. Vi er interesserede i små huse, almindelige huse, særlige huse, gamle huse, typehuse, selvbyggerhuse og huse bygget af lokale entreprenører. Vi er også interesserede i at vide, hvordan de nyopførte huse bliver. Derfor vil vi gerne indsamle bygningstegninger af det nye og fotos af det gamle.
- Bedre Byggeskik – Bevægelsens demokratiske projekt: Museum Vestsjælland råder over Danmarks eneste interiør-museum for landsforeningen Bedre Byggeskik. Landsforeningen var med udgangspunkt i P.V. Jensen-Klints modstand mod de såkaldt "akademiske" arkitekter en bevægelse, hvor det praktiske arbejde og de, der skulle udføre arbejdet, var i højsædet. P.V. Jensen-Klint så sit program som en demokratisering af bygningskulturen: "*Skønhedskulturen hørte jo Akademiet til. Engang ejede Bønderne og Borgerne og Haandværkerne deres gode Part deraf; lad dem faa igen, hvad der er deres.*" (Lyhne og Nielsen 1994 p.230). Bevægelsens såkaldte 'Tegnehjælp', hvor arkitekternes faglighed og konsulenthjælp blev udregnet efter bygherres pengepung, var et af redskaberne for at udbrede og fastholde det gode håndværk i den brede befolkning. En undersøgelse af Landsforeningens aktiviteter vil kunne blotlægge endnu mere viden om foreningens betydning for en demokratisering af bygningskulturen.

Vestindien:

- Herregårdenes forbindelser til den danske koloni i Vestindien
I arbejdet med museets basisudstilling om forbindelserne mellem Vestsjælland og Dansk Vestindien er det blevet gjort klart, at de fleste herregårde i området har haft mere eller mindre stærke bånd

til den danske koloni. En nærmere undersøgelse ville kunne give endnu mere viden om provinsens rolle i kolonitidens dynamikker, der traditionelt set har haft fokus på Hovedstadens mange forbindelser.

Kystkultur:

- Lodseriet i Isefjorden. Holbæk-Nykøbing, lodsstien samt lodsarten. De maritime købstæder var i mange år afhængige af et godt lodsvæsen. MVE råder over en gammel lodsbaad 'KDL Lodsen', der fungerer som sejlede formidling af den maritime kulturarv. KDL Lodsen virkede fra Rørvig til Holbæk og har hjulpet mange skibe igennem Isefjorden. Lodsstien mellem Nykøbing og Holbæk har været en vigtig livsnerve i lodssystemet. Vi ønsker at se nærmere på lodsstiens anvendelse og betydning samt lodseriets funktion for de maritime erhverv. Undersøgelsen vil kunne kvalificere vores formidling af KDL Lodsen samt give os endnu mere viden om den lokale maritime aktivitet.
- Kalundborg havn fra sildesalteri til containerhavn. Kalundborg havn har gennemgået en stor udvikling fra at være en lille købstadshavn med sildesalteri til en moderne havn med Maersk-containerhavn og energikæde-samarbejde. Undersøgelsen skal dokumentere de seneste 20 års udvikling.

Basisudstillinger:

Ud over ovennævnte undersøgelsesområder, skal der i forbindelse med nye basisudstillinger på Slagelse og Sorø Museer foretages fokuserede undersøgelser af temaerne *Industri og håndværk* samt *Guldalderens dannelse*.

Kunst:

- Landskabsmaleri i kunsten. Særligt fokus på Vestsjælland som lokalitet
Laurits Hartz 2023
- Odsherredsmalerne dengang og i dag
Ekelund 2022 og Husets 50 års Jubilæum 2023
- Røde Mor 2022. Revolutionens værksted. Kollektive kunstnerpraksisser. Kunst og protest.
- Sigurd Swanes kunst
- Husmuseer
Coffeetable bogen om Malergården

Koordinering, organisering og planlægning af forskningen

Museum Vestsjælland ønsker at fastholde og forankre den viden som produceres gennem forskning, herunder også ph.d.-projekter. Det tilstræbes derfor at Museets forskningsprojekter i videst muligt omfang afvikles af museets fastansatte medarbejdere.

Museets ledelse koordinerer ansøgninger til forskningsråd, fonde, samt nordiske- og EU-midler. Museets udførende forskningsprojektansvarlige og forskere skriver ansøgningerne, i samråd med forskningschefen.

Museets forskningschef registrerer og indberetter forskernes publikationer, projekter og kompetencer, forskningsformidlingsaktiviteter og andre forskningsdata til bestyrelse og myndigheder.

Museets bogsamlinger sikrer forskerne adgang til et mindre udvalg af relevante publikationer, tidsskrifter og opslagsværker. At bedrive forskning kræver adgang til forskningsbiblioteker og da dette ikke er økonomisk indenfor rækkevidde for museerne, så bestræber vi os på at forske sammen med kolleger fra universiteter med adgang til forskningsressourcerne.

Eksterne samarbejdspartnere sikres i videst omfang adgang til Museum Vestsjællands databaser og arkiver.

Ledelsen og museets forskningschef udarbejder retningslinjer for afholdelse af interne forskningsmøder, deltagelse og afholdelse af konferencer, seminarer og workshops.

Forskningsvilkår

I forbindelse med Arbejdsplanlægning (4-årige og indeværende år) koordineres forskningstid og publikationsplaner.

Forskningstid planlægges og aftales med forskningschefen og daglig leder, samt med kollegerne i henhold til arbejdsplaner og stillingsstruktur.

Ressourcer

Museets egne forskningsmidler søges øget gennem fundraising fra puljer, netværksprogrammer og fonde.

Museet afsætter ressourcer til at fremme langsigtede satsningsområder.

Planlagt forskningstid kan budgetteres som med- eller fuldfinansiering ved frikøb til forskning og publikation af forskningsartikler, såvel som deltagelse i større interne eller eksterne forskningsprojekter.

Forsknings samarbejde

Museum Vestsjælland prioriterer forskningssamarbejdsprojekter inden for museets kerneområder.

Museet prioriterer at etablere og indgå i forpligtigende partnerskabsaftaler med universiteter og museer, i ind- og udland.

Publicering og forskningsformidling

Alle Museum Vestsjællands forskningsprojekter skal formidles/publiceres. Publicering, skal ske i fagfællebedømte tidsskrifter (danske eller internationale), antologier eller monografier.

Museets forskning formidles og tilgængeliggøres alment via museets hjemmeside, udstillinger, pressemeddelelser, byvandring og foredrag, og for fagfolk gennem forskerseminarer og -konferencer; samt i strategiske og relevante videns samarbejder.

Fra og med 2021 formidles og registreres museets forskere og Museum Vestsjællands samlede forskningsindsats via Kulturministeriets webbaserede PURE-konsortium.

Forskningsportalen PURE henvender sig både til professionelle og private brugere, der ønsker at søge informationer om forskning og formidling ved de danske statslige og statsanerkendte arkiver, biblioteker og museer under Kulturministeriet. Portalen er startet i 2013. Portalen giver et overblik over de danske statslige og statsanerkendte arkiver, biblioteker og museers forskningspublikationer, information om afsluttede og igangværende forskningsprojekter samt detaljerede oplysninger om forskerne bag projekterne. Portalen synliggør et aktivt forskningsmiljø i Danmark, og gør det muligt at søge på tværs af institutionernes forskningsfelter, ligesom det er muligt at dykke ned i forskningen på hver enkelt institution. Find en forsker kan desuden bruges til at finde frem til eksperter inden for et hvilket som helst forskningsfelt.